

izobraženega moža. Menda ni potrebno, da bi se ravno v Schemnitzu na Ogerskem izobraževal. — Govori se, da bomo imeli Savinječani v prihodnje prav lepe ceste. Tam od Gornjega grada čez Hom bodo neki par klancev odnesli, in tudi od Ljubna do Luč se bo oskrbela poštena cesta. Tako je prav. — Te dni bomo dobili novega načelnika okrajnega zastopa.

Politični ogled.

Avstrijske dežele.

Dunaj. Gosposka zbornica državnega zbora je v soboto imela sejo in je nespremenjeno vsprejela davčno preosnovo. Poslanska zbornica pa, ki ima vsak teden po tri seje, razpravlja dovolitev vojaških novincev za prihodnje leto in vendar enkrat vladno predlogo o domovinski postavi. Prihodnjic bomo že povedali, kaj bode s to za kmečke občine toli potrebno postaviti. — Krščanski socialisti se pridno pripravljajo na deželnozborske volitve. Brščas bodo povsodi izpodrinili Schönererjance.

Češko. V Příbramu je rekel na shodu dr. Engel, da bodo Mladočehi rajši volili v peti kuriji socialne demokrate, kakor krščanske kandidate. — V Radnicah so letos morali zaprti nemško ljudsko šolo, ker češki stariši niso tako neumni, kakor mnogi slovenski, da bi svojo deco silili v ponemčevalnice.

Tirolsko. Ker italijanski poslanci nočejo priti v deželni zbor, so izgubili mandate in bodo dopolnilne volitve sredi novembra meseca. Gotovo bodo isti poslanci zopet izvoljeni. — V nedeljo so odkrili v Tridentu spomenik pesniku Danteju.

Štajarsko. Graški mestni zastop je poslal peticijo na državni zbor zoper novo domovinsko postavo, češ, ako se ta postava vsprejme, imel bode Gradec na leto 600 tisoč več plačil. Koliko plačil pa imajo kmečke občine za reveže, katerih včasih niti ne poznajo? Ti so delali v mestih in ondi pomagali bogatinom žepu polniti; naj torej mesta za nje skrbijo, ker država noče!

Koroško. Nova slovenska šola v Velikovecu se slovesno odprla dne 25. oktobra. — Katol. politično in gospodarsko društvo za Slovence napravi shod prihodnje nedelje na Brdu ob Blaškem jezeru. — V Prevalih so opustili velik del tužin. Nekaj delavcev je odšlo v Donavice, mnogo pa jih je ostalo doma brez zaslužka.

Kranjsko. V Ljubljani so »Narodni dom« prav slovesno otvorili. V imenu (?) štajarskih Slovencev sta slavo pela županu Ivanu Hribarju celjski dr. Serneč in dr. Dečko. — Katoliško delavsko društvo so ustanovili v Jesenicah, na Polju in v Dobrunjah. — Na shodu ljubljanskih obrtnikov se je v nedeljo izvolil odbor, ki naj stori vse potrebne korake za osnovo obrtnega društva. — V torek je v Ljubljani inspiciral državno postajo železniški minister, podmaršal vitez Guttenberg.

Primorsko. V Trstu se je v Rojanu ustanovila pripravnica za one slov. učence, ki želé vstopiti v nemške srednje šole. Krivica, saj bi se lahko napravile paralelke! — Tržaski magistrat je prepovedal društvu »Edinost« shod na Proseku. — Zdaj je dognano, da so v Pulju res klicali lahončki »evviva Italia«, ko se je ondi mudil grof Badeni.

Ogersko. Radikalni Srbi so izjavili, da se nočejo udeležiti državnih volitev. — Narodna ali Aponyjeva stranka je izdala volilni oklic, v katerem zahteva popolno stamostojnost Ogerske, le kralj njihov naj še ostane avstrijski cesar. — V Hrušinu so se spoprijeli liberalci s krščansko ljudsko stranko. Žendariji so branili liberalce in ubili dve Slovakinji.

Vnanje države.

Rim. Kardinal Rampolla je v imenu sv. očeta pisal tridenškemu škofu pismo, v katerem naznanja, da so papež izrazili dopadenje nad srečnim izidom frama-sonskega shoda, in da sv. oče pričakujejo, da se zdaj začne pametna in stalna delavnost zoper prastožidarstvo.

Italijansko. Poroka kraljeviča s črnogorsko princesinjo Heleno se vrši siromašno; kajti noben tuji vladar ni na to gostijo povabljen. — V Palermu je neki uradnik pri mestni blagajnici poneveril 800 tisoč lir. — V tej »blaženi« deželi je 1700 vasij, kjer ljudje kruh jedó samo o največjih praznikih.

Francosko. Predno je ruski car Nikolaj zapustil Francosko, ogledal si je pri Chalonsu velik del francoske vojske, kakih 80 tisoč vojakov. Car je vojaštvo jako pohvalil. To je zdaj gotovo, da sta si Rusija in Francija zaveznici.

Nemško. Ruski car se je te dni mudil v Darmstadtu, v rojstnem kraju svoje soproge. — V ponedeljek se je začel v Berlinu avstrijsko-nemški shod v varstvo obrtnikov. Čimbolj se bodo naši obrtniki bratili z nemškimi, tem slabše se jim bo godilo. — Vodja ruskega vnanjega ministerstva, Šiškin, se je oni dan dve uri pogovarjal z državnim kancelarjem. — Vlada misli konvertovati ali predrugčiti stiri odstotne državne dolgove v tri odstotne.

Rusko. Vlada je zopet dosegla velik uspeh v Aziji, na jezo kramarskih Angležev. Smela bode namreč delati cesto od Teherana, glavnega perzijskega mesta, do Kaspiškega morja. Ta cesta bode za rusko trgovino velike važnosti in odtod jeza Angležev.

Srbsko. Državni in občinski uradniki, pa tudi častniki že tri mesece niso dobili nobene plače in se borijo za vsakdanji kruh tako trdo, da jih je že precej zbolelo vsled stradanja.

Turško. Sultan Abdul Hamid se boji za svoj prestol; zato je poslal k nemškemu cesarju Grumbkovpašo, da se Viljemu zahvali za umno politiko Nemčije nasproti Turčiji. — Ako se v Carigradu ponovijo večji nemiri, proglasi se obsedno stanje in vsa oblast se izroči vojaškemu poveljniku, se vé mohamedancu. — V Macedoniji so bili novi boji med turškimi vojaki in ustaši. V enem takem boju je padlo 40 vojakov. — Na Kreti še vedno ni pravega reda. Vsled tega Krečani sklicujejo shod v Vamos, da bodo ugovarjali počasnosti turške vlade v izvrševanju preosnov.

Za poduk in kratek óas.

Madjari in njih navali na slov. Štajar.

(Zgodovinski spominki; piše M. Slekovec.)

(Dalje.)

Da bi cesar Friderik mogel izpolniti Bekensloeru dano obljubo, nagovoril je solnograškega nadškofa Bernarda pl. Rohra, da se je l. 1478. nadškofiji v prid Bekensloeru odpovedal. Ali že početkom 1479. l. je Bernard preklal svojo odpoved, kar je cesarja tako razkačilo, da mu je takoj vzel vsa nadškofijska posestva na Koroškem in Štajarskem. Bernard se je nato podal h kralju Matjažu ter mu je kot solnograški nadškof s pogodbo od dne 17. novembra 1479 izročil mesta, trge in gradove, katere je na Koroškem in Štajarskem posedal.

Vsled tega je poslal kralj Matjaž še koncem tistega leta Janeza Haugwitz-a s precejšnjo trumo na Štajarsko, ki se je polastila Ormoža, Ptuj, Brežic, Sevnice, Lipnice in še nekaterih drugih solnograških posestev¹⁾. Za

¹⁾ Krones, Gesch. Oesterr., II., 466 in Muchar, Gesch. Steierm., VIII., 105—130.

kralja Matjaža, ki je imel ob novem letu na Štajarsko priti, priredili so decembra dve hiši na Ptuj ter mu za stražo pustili 700 mož.¹⁾

Takoj po novem letu je došel kralj z drugimi vojnimi četami, katere so se pod vodstvom Petra Gare, Štefana Zapolje, Viljema Tettauer-ja, Jakoba Sekelja, Paniska in drugih kmalu kot pogubonosna povodenj razlile po Štajarskem, Koroskem in Avstrijskem ter plenile in požigale prav po turški navadi. Nobeno, še tako utrjeno mesto, se ni ubranilo madjarski sili; padla je Radgona, za njo Fürstenfeld, Maribor itd. Tudi gradovi, še tako močni, so se brezuspešno upirali. Borl je l. 1481. Viljem Tettauer vzel z naskokom ter ga porušil²⁾. Isto usoda je l. 1487. zadela tudi Negovo. Jernej Pernečki je sicer grad hrabro branil ter s pomočjo vojvode Albrehta Saksonskega in Reinprehta Reihensburškega odbil prvi ogerski napad, a koncem istega leta moral se je vendar-le udati.³⁾

Borl je kralj Matjaž dne 8. nov. 1482 za 400 ogerskih goldinarjev zastavil Viljemu Tettauer-ju v priznanje njegovih zaslug, a dne 30. nov. 1488 ga je dobil Jakob Sekelj.⁴⁾ Negovo je kralj izročil grofu Juriju Zagorskemu, ki mu je za njo dal Krapino.

Ker se je kralj Matjaž z glavno armado podal na Avstrijsko, kjer si je l. 1485. osvojil celo Dunaj, postavil je za glavarja čez Radgono in Ptuj svojega sorodnika Jakoba Sekelja. Dasi je bil ta ljudomil in do podložnikov zelo usmiljenega srca, vendar ni mogel zabraniti, da bi češki, hrvaški in madjarski plačanci kralja Matjaža ne bili po naših krajih divje razgrajali ter na svojo roko plenili, kar je tudi domačine več ali manj popočilo.

Po neprestanih bojih z inostranci in po večkratnih domačih krvavih prepirih so namreč ljudje iste dobe celo podivjali. Ni jih ganila še tolika beda. Brez vsakega sočutja so lovili žene in otroke ter nje vlekli seboj, da bi od sorodnikov izsilili kako odkupnino. Zažigati vasi, je bila ogerskim četam prava radost, kajti tega so se bili v turških bojih navadili. O grozovitostih, katere so Madjari na Avstrijskem in Štajarskem doprinašali, tožijo vsi istodobni zgodovinarji. A če hočemo biti resnični, moramo tudi priznati, da cesarski vojaki niso bili nič boljši. Izgledi mikajo k posnemanju in kam lažje je podivjati se, nego potem vspeti se k višji stopinji omike. Že to nam razjasni nekoliko ostudno surovost takratnih vojakov, a bili so še drugi uzroki, ki so pripomogli k toliki divjosti.

Vsaka stranka je v službo jemala tudi tuje plačance, katerim je bila le za to, da bi v kratkem obogateli in bi se po končanem boju mogli v domovino vrniti z bogatim plenom. In taki plačanci niso priznašali ne prijateljem, ne sovražnikom in z drzno grozovitostjo so uničevali, česar niso mogli vzeti seboj. Dežela, v kateri so se bojevali, ni bila njih domovina, nego je slišala knezu, ki jih je bil najel. Cesar je vsprejemal v službo češke in moravske vojake, ki so bili enako grozoviti, kakor Madjari. A tudi Madjari so imeli Čehe in Hrvate v svojih armadah in tako medsebojno klanje je umorilo vsak človeški čut.

Pa tudi domačine je dolgotranja vojska večkrat primorala k jednaki grozovitosti. Kmet, vsega oropan, je s strahom in obupnostjo gledal požgano hišo in potepnana polja; — glad ali tudi obup ga je prisilil, da je tudi on stopil v službo, večkrat še celo pri Madjarih. Zgubiti ni imel ničesar, pridobiti pa morebiti vendar-le nekaj. Tako se je surovost širila vedno dalje in nesrečne

dežele, v katerih se je razlegal bojni hrup, so se pogreznile v morje neizrekljivega gorja.

Kralja Matjaža narodne pesmi sicer opevajo kot »uzor« junaštva, a zgodovina nam ga, zlasti v njegovih poznejših letih kaže kot jako brezozirnega, sebičnega in zapravljivega, in z mirno vestjo lahko trdimo, da je njegova doba bila za slov. Štajar jedna izmed najžalostnejših.

Celih 10 let in 7 mesecev je stokala naša domovina pod kruto oblastjo okoli Madjarov, kajti še le po smrti kralja Matjaža, dne 4. aprila 1490⁵⁾ so se pričela pogajanja, vsled katerih so koncem leta 1490. zapustili slednji Madjari deželo — žalibog oropano, opustošeno in podivjano. (Dalje prih.)

Smešnica. Bolnik vpraša zdravnika: »Ali se to res zgodi, da včasih bolnik ozdravi, ako se močno prestraši?« — Zdravnik: »Včasih se to res zgodi.« — Bolnik: »Povejte mi torej račun, gospod zdravnik, morda potem koj ozdravim!«

Razne stvari.

Domače. (Iz državnega zbora.) V torek je imel sejo proračunski odsek, katerega ud je naš poslanec g. Fr. Robič. Poročalo se je o cesarski naredbi gledč podpor iz državnih pripomočkov po uimah poškodovanim krajem. Gosp. Fr. Robič se je posebno potojeval za južnoštajarske posestnike; po vsem Štajarju sta letos naredili škode toča in povodenj za pet milijonov gl.; največ na Slovenskem. Nato je bila cesarska naredba vsprejeta brez premembe.

(Ormoški župan), Ferd. Kada, imejitelj Franc Jožefovega reda, je v nedeljo, dne 4. oktobra, torej na god presvetlega cesarja, šel na lov, ne pa v cerkev k sv. maši. Čudno; pri šulvereinskih slavnostih pa nikoli ne manjka.

(Pošta na Vidmu ob Savi.) S te pošte bode zanaprej hodil deželni poštni sel štirikrat na teden v Pleterje in Zdole.

(Nov sejem) za konje in drugo živino se je dovolil občini Velenje. Ta sejem se bo vršil vsako leto dne 24. oktobra.

(Čuden mož.) Te dni je v neki vasi pri Ljutomeru neki priletan mož živi belouški glavo odjedel z izrekom: »Marija ti jo je strla, jaz pa sem ti jo odjedel«. Dedu se je gotovo pamet zmešala.

(Ogerska noša.) Ker ptujski trgovci nimajo za »štimate« in premožne dekleta v Dornovi pri Ptuj do volj lepega blaga za obleko, sta se te dni dve deklini nalašč po vlaku vozili v Čakovec po fino blago sebi in šesterim tovarišicam.

(Povozil in rnil) je v Framu Zamolov voz dne 11. okt. 76letnega starčka. Na vozu sedeča gospa Z. se reveža ni usmilila, ampak vrli g. župan Janez Gert, ki je starčka dal zanesti domov in poslal po zdravnika. Starček je drugi dan vsled teh ran umrl.

(Tatvina.) Zvečer dne 21. sept. so neznani tatovi vlomili v zadnjo hišo pri Antonu Zormanu, posestniku v Andrencih, župnije sv. Antona v Slov. goricah, ter so odnesli vso zabelo in meso, mnogo obleke in obuvala, da se ne vé, kam.

(Učiteljske spremembe.) Gosp. Mih. Levstik, učitelj pri Sv. Andražu ob Polzeli, je postal ondi nadučitelj; učitelj in šolska vodja v Lučah g. Fr. Zemljčič, dozda pri Sv. Vidu blizu Slov. Gradca, in g. J. Čulek,

¹⁾ Kralj Matjaž ni umrl, kakor se o obče trdi, dne 6. aprila, nego že dva dni poprej. (Beitr. z. K. steierm. Gesch., VII., 52.)

¹⁾ Beiträge z. Kunde steierm. Gesch., VII., 40 v opombi.

²⁾ Muchar, I. c., 122.

³⁾ Beiträge z. K. steierm. Gesch., VII., 50 in Muchar, I. c. 153.

⁴⁾ Pettenegg, Die Urkunden d. Deutsch-Ordens-Centralarchives, I., 576 in 581.